

Οικονομικό Ποινικό Δίκαιο

Ενότητα 2: Η οικονομική εγκληματικότητα

Αγγελική Πιτσελά, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Εγκληματολογίας-
Σωφρονιστικής
Σχολή Νομικής ΑΠΘ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Περιεχόμενα ενότητας

1. Ο ορισμός και η ανάλυση της έννοιας της εγκληματικότητας.
2. Ο ορισμός και η ανάλυση της έννοιας της οικονομικής εγκληματικότητας.
3. Οριοθέτηση της έννοιας της οικονομικής εγκληματικότητας από άλλες συναφείς.
4. Γενεσιουργοί παράγοντες.

Σκοποί ενότητας

- Να αναλυθεί η έννοια της οικονομικής εγκληματικότητας.
- Να κατανοηθεί η οριοθέτησή της από άλλες συναφείς έννοιες.

Τι είναι η εγκληματικότητα;

- Σύμφωνα με τον Ιωάννη Μανωλεδάκη, το ποινικό φαινόμενο (έννομο αγαθό, έγκλημα, ποινή) αποτελεί ιστορικό κοινωνικό φαινόμενο και διαφέρει κατά τόπο και χρόνο.
- Σύμφωνα με τον Alexander Lacassagne, *‘οι κοινωνίες έχουν τους εγκληματίες εκείνους για τους οποίους είναι άξιες’*, και σε διευρυμένη άποψη του Τηλέμαχου Φιλιππίδη *‘κάθε κοινωνία έχει τα κοινωνικά προβλήματα που της αξίζουν’*.
- Η έννοια της εγκληματικότητας περιλαμβάνει όλες εκείνες τις πράξεις που έχουν αξιολογηθεί ως ιδιαιτέρως κοινωνικά βλαπτικές.
 - Δεν είναι άγνωστο, όμως, το φαινόμενο της καταχρηστικής άσκησης της ποινικής εξουσίας μέσω της ποινικοποίησης διοικητικών παραβάσεων.

Τι είναι η εγκληματική συμπεριφορά;

- Ο ορισμός μιας συμπεριφοράς ως εγκληματικής είναι το αποτέλεσμα διαδικασιών παρατήρησης και αξιολόγησης που υπόκεινται σε κοινωνικές εξελίξεις.
- Σύμφωνα με τον Günther Kaiser, η έννοια του εγκλήματος συμβάλλει στον έλεγχο της ανθρώπινης συμπεριφοράς.

Εγκλήματα επιτήρησης και ελέγχου

- Είναι τα εγκλήματα των οποίων η πιθανότητα εντοπισμού και καταγραφής τους καθορίζεται αποφασιστικά από την έκταση, ένταση και το περιεχόμενο του ελέγχου των διωκτικών αρχών.
 - Σε αυτήν την κατηγορία ως επί το πλείστον εντάσσονται πράξεις οικονομικής εγκληματικότητας.
- Αντίθετα, τα συμβατικά εγκλήματα γίνονται γνωστά κατά κανόνα κατόπιν καταγγελίας του ίδιου του θύματος.

Η οικονομική εγκληματικότητα

- Τα οικονομικά εγκλήματα βρίσκονται διάσπαρτα στο Ειδικό Μέρος του Ποινικού Κώδικα και σε ειδικούς ποινικούς νόμους.
 - Στενή σύνδεση με τη δομή και τη λειτουργία του κοινωνικο-οικονομικού συστήματος.
 - Συνήθως τελούνται στο πλαίσιο μιας πραγματικής ή απατηλής οικονομικής δραστηριότητας.
 - Είναι δυνατό να βλάψουν όχι μόνο ένα συγκεκριμένο άτομο αλλά ακόμα και το σύνολο της οικονομικής ζωής ή το κοινωνικό σύνολο.
 - Συνήθως τελούνται κατά την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας.
 - Η απόδειξη είναι δύσκολη και χρονοβόρα.
 - Παραμένουν συνήθως άγνωστα στις αρμόδιες διωκτικές αρχές.

Χαρακτηριστικά γνωρίσματα

1. Μικρή ορατότητα του εγκλήματος, χωρίς εμφανείς δράστες.
 2. Εγκλήματα χωρίς εμφανή θύματα.
 3. Συμπεριφορά που συνιστά κατάχρηση εμπιστοσύνης και εξουσίας.
- ❖ Προσβαλλόμενα (υπερατομικά και προσωπικά) έννομα αγαθά, όπως η εθνική οικονομία, η οικονομία των επιχειρήσεων, ο δημοσιονομικός τομέας του κράτους, το κοινωνικό σύνολο, οι αντισυμβαλλόμενοι, οι καταναλωτές (Günther Kaiser).

Οριοθέτηση από συναφείς έννοιες (1 από 3)

- Η εγκληματικότητα του λευκού κολάρου (Edwin Sutherland): όρος σχεδόν συνώνυμος με την οικονομική εγκληματικότητα.
 - Πράξη τελούμενη από αξιοσέβαστο πρόσωπο, που κατέχει θέση με κοινωνικό κύρος, στο πλαίσιο ή κατά την ενάσκηση τους επαγγέλματός του.
 - Περιλαμβάνει έναν κύκλο προσώπων ως δραστών οι οποίοι κατά κανόνα δεν έχουν τα τυπικά χαρακτηριστικά του δράστη ενός εγκλήματος, όπως νεαρός στην ηλικία με αδυναμίες στην εκπαίδευση, χωρίς θέση εξουσίας ή πρόσβαση σε θέσεις εμπιστοσύνης στην οικονομική ζωή.
 - Οι εν λόγω πράξεις προκαλούν μεγάλη οικονομική και κοινωνική βλάβη σε σύγκριση με το λεγόμενο κοινό έγκλημα.
- Επαγγελματικά εγκλήματα:
 - Τελούνται στο πλαίσιο της επαγγελματικής απασχόλησης.
 - Η οικονομική εγκληματικότητα δεν εξαντλείται μόνο σε αντίστοιχες ενέργειες των επιχειρηματιών, των εμπόρων κ.ά. Λόγω ανάπτυξης της τεχνολογίας και της τεχνογνωσίας ο κύκλος των εν δυνάμει δραστών έχει διευρυνθεί.

Οριοθέτηση από συναφείς έννοιες (2 από 3)

- Οι επιχειρήσεις μπορούν να είναι δράστες εγκλημάτων:
 - σε βάρος των υπαλλήλων τους,
 - σε βάρος των πελατών τους,
 - σε βάρος των ανταγωνιστών τους,
 - σε βάρος της οικονομικής τάξης,
 - σε βάρος του περιβάλλοντος,
 - σε βάρος της ίδιας της επιχείρησης (Κωνσταντίνος Βουγιούκας).

Οριοθέτηση από συναφείς έννοιες (3 από 3)

- Η εγκληματικότητα των ισχυρών.
 - Για τη διάπραξη των εγκλημάτων των ισχυρών γίνεται κατάχρηση της εξουσίας που κατέχουν οι δράστες.
 - Δεν πρόκειται απαραίτητως για εγκλήματα οικονομικού χαρακτήρα. Σε σχέση με τα εγκλήματα του λευκού κολάρου περιλαμβάνουν έναν ευρύτερο κύκλο εγκλημάτων.
- Η οργανωμένη εγκληματικότητα.
 - Το οργανωμένο έγκλημα φαίνεται να διαπλέκεται με το οικονομικό (Βασίλειος Ζησιάδης).
 - Δεν περιορίζεται στον χώρο της οικονομίας.
- Παγκοσμιοποιημένο έγκλημα.
 - Δεν συμπλέκεται απαραίτητα με το οικονομικό έγκλημα.
- Περιβαλλοντική εγκληματικότητα.
 - Συνιστά μια έκφανση του οικονομικού εγκλήματος.
 - Περιλαμβάνεται στα εγκλήματα των ισχυρών.
 - Η απόδειξη είναι δύσκολη.
 - Αφορά μεγάλο αριθμό θυμάτων.
 - Παραμένει άγνωστη όχι μόνο στα αρμόδια διωκτικά όργανα αλλά συχνά και στα ίδια τα θύματα (απόλυτα αφανής εγκληματικότητα).

Γενεσιουργοί παράγοντες

- Απουσία εξειδικευμένων εγκληματολογικών θεωριών για τους γενεσιουργούς παράγοντες, ιδίως λόγω της αοριστίας και ασάφειας της έννοιας της οικονομικής εγκληματικότητας.
- Οι γενικές εγκληματολογικές θεωρίες, όπως η θεωρία της ορθολογικής επιλογής, η θεωρία των διαφοροποιημένων επαφών ή η θεωρία της ανομίας ή η θεωρία της κοινωνικής αποδιοργάνωσης μπορούν να εξηγήσουν μερικές περιοχές της οικονομικής εγκληματικότητας.
- Η απληστία του δράστη (το πάθος της «πλεονεξίας» ή το «ακόρεστον της επιθυμίας») σε συνδυασμό με τον 'πειρασμό του άκοπου κέρδους' αποτελεί έναν εγκληματογόνο παράγοντα.
- Πρόσφορο έδαφος ανάπτυξης της οικονομικής εγκληματικότητας δημιουργείται είτε μέσω της παροχής ευκαιριών για εγκληματική δράση είτε μέσω των δυνατοτήτων αποφυγής της τιμωρίας των δραστών.
- Το οικονομικό έγκλημα ως αποτέλεσμα της ελεύθερης επιλογής και του προσεκτικού ορθολογικού υπολογισμού κόστους-οφέλους.

Λόγοι αύξησης της οικονομικής εγκληματικότητας

- Ευαισθητοποίηση για την ιδιαίτερα εκτεταμένη διακινδύνευση μέσω οικονομικών εγκλημάτων.
- Ευρείας κλίμακας εγκληματοποίηση και ποινικοποίηση συμπεριφορών που αφορούν την οικονομία εν γένει.
- Όχι μόνο αύξηση των νομοτυπικών μορφών των οικονομικών εγκλημάτων (παραγωγή ποινικών νόμων) αλλά και διεύρυνση της εφαρμογής τους (πρακτικός έλεγχος).
- Μοντέρνα τεχνολογία, βελτίωση τεχνικών μέσων

Τεχνικές 'ουδετεροποίησης'

- ❖ Τρόποι 'τεχνικής εξουδετέρωσης' της ηθικής ευθύνης για συγκεκριμένη εγκληματική ενέργεια που αποβλέπουν στη μείωση της ποινής (Gresham Sykes, David Matza):
 - ❖ Άρνηση της προσωπικής ευθύνης,
 - ❖ Άρνηση της βλάβης,
 - ❖ Άρνηση του θύματος, όταν ο δράστης εμφανίζει τον εαυτό του ως θύμα ή το θύμα ως κακό κ. ά.,
 - ❖ Εξαπόλυση κατηγοριών κατά των κατηγορων,
 - ❖ Επίκληση ανώτερων αξιών.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

**Σας ευχαριστώ πολύ για την
προσοχή σας.**

Αγγελική Πιτσελά, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Εγκληματολογίας-
Σωφρονιστικής

Βιβλιογραφία

- Αγγελική Γ. Πιτσελά, Η εγκληματολογική προσέγγιση του οικονομικού εγκλήματος, εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2010.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, «Αγγελική Γ. Πιτσελά.
Οικονομικό Ποινικό Δίκαιο. Ενότητα 2. Η οικονομική εγκληματικότητα».
Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS368/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

